

Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca
Facultatea de Litere

Teză de abilitare

**ISTORIE LITERARĂ ȘI HERMENEUTICĂ TEXTUALĂ –
RECONTEXTUALIZĂRI CRITICE**

Conferențiar universitar dr.
CĂLIN HORAȚIU TEUȚIȘAN

2019

Cuprins

A. Rezumat / 3

Summary / 7

B. I. Realizări științifice și profesionale și planuri de evoluție și de dezvoltare a carierei.

Publicații axate asupra rezultatelor cercetării doctorale și postdoctorale / 11

B. I. 1. Privire istorico-critică asupra imaginarului și a convențiilor literaturii erotice românești / 11

B.I. 2. Direcții de cercetare în sfera studiilor literare.

De la *close reading* la concepte critice și taxinomii / 56

Ficțiunea literară, canonul și subiectul interpretant – recontextualizări / 57

B. I. 3. Imaginarul eminescian și strategiile textului / 70

B. I. 4. Activitatea didactică și elaborarea de cursuri și seminarii / 90

B. II. Planuri de evoluție și dezvoltare a carierei profesionale:

Teritorii ale criticii și teoriei moderne și contemporane – metode și concepte interpretative / 97

B. II. 1. Dicționarul culturii critice românești / 98

B.II. 2. Recontextualizări istorico-literare – critica universitară clujeană / 101

B.II. 3. Romanul interbelic „de raftul doi” – stratul epic secundar / 110

C. Bibliografie / 115

A. Rezumat

Teza de abilitare *Istorie literară și hermeneutică textuală – recontextualizări critice* prezintă principalele mele realizări științifice și profesionale, ulterioare obținerii titlului de Doctor în Filologie (în 2005), până în prezent, precum și proiectele de dezvoltare ale carierei mele didactice și de cercetare. Domeniul meu principal de competență este filologia, cu accent asupra istoriei literare, iar cercetarea științifică și deopotrivă activitatea didactică universitară, preponderent axate asupra studiilor literare românești, stau sub semnul unui interes constant pentru mecanismele constituirii canonului literar românesc posteminescian.

M-am axat în teza de abilitare asupra câtorva momente de cotitură în istoria internă a literaturii române, cu precădere cea modernă (dar ajungând până în postmodernismul anilor '80), considerând necesară sesizarea corespondențelor inerente cu istoria artelor vizuale și a muzicii totodată, în interiorul diverselor curente artistice și culturale luate în discuție. În aproape toate publicațiile mele (volume sau articole în reviste de specialitate) dedicate literaturii române, am interpretat fenomenul literar în mod primordial prin prisma dimensiunii sale estetice, care funcționează ca reper canonic și dă măsura axiologiei, a densității ideatice și a relevanței larg culturale a textelor analizate. Dacă este să îmi autoanalizez metoda de interpretare, întotdeauna dependentă de obiectul cercetării (pentru o corectă adecvare), ea este specifică cercetării calitative, de hermeneutică literară de profunzime, dar tentată și de rigoarea taxinomiilor și de procesul canonizării literare. Deci, mișcarea analitică merge de la *close reading* la sesizarea unor fenomene de mai mare cuprindere și reprezentativitate în plan istorico-literar, cu atenția procedurală necesară pentru ca lectura critică și interpretativă de detaliu să flexibilizeze întotdeauna grilele teoretice și clasificările preexistente textului, astfel încât acestea să nu devină rigide și constrângătoare.

Cariera mea în învățământul universitar a început în urmă cu mai bine de două decenii, în 1996, când am început să predau discipline filologice mai întâi în regim de colaborator extern, la Catedra de Literatură Română, Teorie Literară și Etnologie (viitorul Departament de Literatură Română și Teoria Literaturii), pentru ca mai apoi, începând cu 1 octombrie 1997, să fiu angajat prin concurs ca preparator universitar la aceeași catedră a Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj. În 1998 am devenit asistent universitar, în 2002 am devenit, prin concurs, lector, în 2005 am dobândit titlul de Doctor în filologie, cu o teză despre istoria poeziei erotice românești, iar în 2007 am obținut prin concurs gradul de conferențiar universitar. În calitate de conferențiar universitar doctor, predau la Facultatea de Litere din Cluj a Universității „Babeș-Bolyai” următoarele discipline: *Curentele literare și poezia perioadei 1900 – 1950*; *Proza și critica literară în perioada 1900-1950*; *Formă și structură în literatura română a secolelor XIX și XX* (curs opțional centrat asupra istoriei „interne” a operei eminesciene), aceste trei cursuri fiind cuprinse în programa de nivel Licență. Apoi, la nivel Master, predau disciplinele *Alterități în discursul literar românesc* și *Spații culturale europene*, acesta din urmă fiind predat parțial în limba engleză, pentru a putea fi audiat și de către studenții masteranzi străini, veniți la Universitatea noastră prin schimburi de tip Erasmus. Cercetările pe care le-am realizat în sfera istoriei și a criticii literare, a studiilor literare

românești combinate cu perspective integratoare de istorie a ideilor literare și cu teoria culturală, s-au concretizat prin publicarea a numeroase articole și studii în reviste cu vizibilitate științifică largă (ISI, ERIH, CNCSIS B), prin multe articole de dicționar dedicate unor importante cărți de poezie și de proză din succesivele volume ale monumentalului *Dicționar analitic de opere literare românești* (coordonator Ion Pop), precum și prin trei cărți de autor, care au atât o dimensiune critic-analitică, de hermeneutică literară aplicată, cât și o dimensiune relevantă din perspectiva abordării didactice a literaturii române: *Fetele textului*, Cluj-Napoca, Ed. Limes, 2002 – volum distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj, pentru debut critic în volum; *Eros și reprezentare. Convenții ale poeziei erotice românești*, prefață de Ion Pop, Pitești, Ed. Paralela 45, 2005 – volum distins cu Premiul pentru critică literară „Ioana Em. Petrescu” al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj; *Textul în oglindă. Reflexii ale imaginarului eminescian*, Cluj-Napoca, Ed. „Biblioteca Apostrof”, 2006.

În ultimii ani am fost autorul a numeroase studii științifice și coautor la volume colective, între care două apărute la cunoscute edituri universitare din Italia: volumul *Poetica dell'immaginario. Imago 2*, coordonator Gisèle Vanhese, Centro Editoriale e Librario, Università della Calabria, 2010, și *Identitary and Aesthetic Projections in South-Eastern Europe*, in Gisèle Vanhese, Annafrancesca Naccarato (eds.), *Immagine e Interpretazione. Quaderni del LARIR, Collana Immaginario e Retorica*, vol. 1, Soveria Mannelli (Catanzaro), Rubbettino Editore, 2018. Între volumele colective la care am fost coautor, menționez: *Spiritul critic la Liviu Petrescu*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2011; *Ion Pop – 70*, coordonator Sanda Cordoș, Ed. Paralela 45, Pitești, 2011; *Dicționarul cronologic al romanului românesc. 1990-2000*, Buc., Ed. Academiei Române, 2011; *Mircea Muthu. În orizontul sintezei*, coordonator Iulian Boldea, Ed. Arhipelag XXI, Târgu-Mureș, 2014; *Caietele Sextil Pușcariu*, volumele I, II și III, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2015; Cluj-Napoca, Scriptor & Argonaut, 2015; Cluj-Napoca, Scriptor & Argonaut, 2017; *Personalități ale Universității Babeș-Bolyai. Ioana Em. Petrescu*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2016; *Contribuții la istoria realismului socialist*, coordonator Gheorghe Perian, Cluj-Napoca, Limes, 2017; *Studii de literatură română recentă*, vol. III, *Istoria postmodernismului prin antologii*, coordonator Gheorghe Perian, Cluj-Napoca, Limes, 2018. Totodată, am coordonat, împreună cu Ion Pop, amplul volum colectiv *Echinox 50* (coordonatori Ion Pop, Călin Teuțișan, Cluj-Napoca, Școala Ardeleană, 2018), în care am publicat și un studiu. Am făcut parte din mai multe granturi de cercetare la nivel național, între anii 1998-2004, iar actualmente sunt membru în echipa grantului *Enciclopedia*

imaginariilor din România. Patrimoniu istoric și identități cultural-lingvistice, Subprogramul 1.2 - Proiecte complexe realizate în consorții CDI (PCCDI), PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0326.

Activitatea mea științifică și publicistică a fost recompensată cu următoarele premii: Premiul Salonului Internațional de Carte (Cluj-Napoca, 1992); Premiul I la Concursul național de eseu critic “Mihai Eminescu” (Cluj-Napoca, 1994); Premiul I la Concursul național de eseu critic “Liviu Rebreanu” (Cluj-Napoca, 2002); Premiul pentru debut critic în volum al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj-Napoca (2003); Premiul pentru critică literară „Ioana Em. Petrescu” al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj-Napoca (2005); Premiul pentru critică „Mircea Zăciu” al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj-Napoca (2006); Premiul pentru contribuția la dezvoltarea instituțională al Universității „Babeș-Bolyai”, 2006; Premiu de excelență pentru grupuri de cercetare științifică al Universității „Babeș-Bolyai”, 2010; Premiul pentru critică literară al revistei „Mișcarea literară” (Bistrița, 2012).

Între anii 1999 și 2003 am funcționat ca director de studii al masteratului de *Studii literare românești* și ca Director al Cercului studențesc de poetică și critică literară “Ioana Em Petrescu” (1997-2003). Am fost totodată director de studii Socrates (programe de burse ale studenților, echivalări ECTS) pentru Catedra de Literatură Română, Comparată și Teorie Literară (1999-2003). Apoi, între 2005 și 2007, am fost Șeful Catedrei de Literatură Română, Teorie Literară și Etnologie. Am devenit Director al Centrului de Cercetări Literare și Enciclopedice al Facultății de Litere din Cluj (recunoscut ca Centru de excelență al UBB), centru pe care îl coordonez și acum. În 2013 am fost ales Director al Departamentului de Literatură Română și Teoria Literaturii, funcție pe care o dețin și în prezent.

Această teză este structurată pe secțiuni, cu referire la publicațiile rezultate din cercetarea doctorală și postdoctorală. Sunt recapitulate, mai întâi, cercetările legate de texte literare aparținând paradigmei estetice romantice, modernismului, dar și neomodernismului și postmodernismului autohton, unele efectuate în prelungirea cercetării doctorale, cu accent asupra operei eminesciene, a criticii eminescologice și a istoriei poeziei românești posteminesciene. Principalele direcții de cercetare, descrise în această teză, ca axe ale parcursului meu de carieră profesională, sunt: **1. Privire istorico-critică asupra imaginarului și a convențiilor literaturii erotice românești; 2. Ficțiunea literară, canonul și subiectul interpretant – recontextualizări; 3. Imaginarul eminescian și strategiile textului; 4. Teritorii ale criticii și teoriei moderne și contemporane.**

Textele pe care le-am inserat își propun să pună în evidență perspectiva mea interpretativă în cadrul cercetărilor de istorie, de teorie și de critică literară contemporană, precum și operaționalitatea demersului analitic pe care îl propun. În corelație cu acestea se

înscrisă și activitatea didactică și elaborarea de cursuri și de seminarii cu o tematică similară. Cea de-a doua secțiune este consacrată planurilor de evoluție și de dezvoltare a carierei profesionale, cu o descriere a proiectelor mele, cum ar fi cartea în pregătire despre critici și teoreticieni literari legați de Universitatea clujeană, studiul despre romanele interbelice „de raftul doi”, care asigură contextul operelor majore, canonice ale epocii, și volumul pe care îl coordonez deja, *Dicționarul culturii critice românești*, toate complementare proiectului de formare didactică și de cercetare a unor viitori doctoranzi în domeniul Filologie.

Summary

The habilitation thesis titled *Literary History and Textual Hermeneutics: Critical Recontextualizations* presents my foremost scientific and professional achievements, those subsequent to obtaining the title of Doctor in Philology, in 2005, until now, as well as the projects for further developing my teaching and research career. My main area of expertise is philology, with an emphasis on literary history, and my scientific research and university teaching activity, mainly focused on Romanian literary studies, have been conducted under the sign of a constant interest for analyzing the literary „establishment” and conventions, for the ways of founding a post-Eminescian Romanian literary canon.

I focused on several turning points in the „internal” history of Romanian literature, especially the modern one (but reaching the postmodernism of the 80s), considering it necessary to note the correspondences inherent with the history of the visual arts and music, also, inside the various artistic and cultural trends discussed. In almost all my publications (volumes or articles in scholarly journals) dedicated to Romanian literature, I have interpreted the literary phenomenon primarily from the point of view of its aesthetic dimension, which functions as a canonical landmark and gives the measure of axiology, ideological density and broad cultural relevance of the analyzed texts. If I am to analyze my method of interpretation, always oriented, as for a proper adequacy, towards the object of the research, it is specific to the qualitative research, as a sort of abyssal literary hermeneutics, but tempted also by the rigor of taxonomies and by the process of literary canonization. Therefore, the analytical movement goes from *close reading* to noticing phenomena of greater comprehension and representativeness in the historical-literary plane, with the care that the critical and interpretive reading, in the very textual detail, always make the pre-existing theoretical grids of the text and classifications more flexible, so that they do not become rigid and constraining.

My career in the University education started more than two decades ago, in 1996, when I began teaching, first as an external collaborator, at the Chair of Romanian Literature, Literary Theory and Ethnology (the future Department of Romanian Literature and Theory of Literature), and then, starting with October 1, 1997, to be hired by competition as a university trainer at the same department of the Faculty of Letters of the "Babes-Bolyai" University of Cluj. In 1998 I became a university teaching assistant, in 2002 I became a university lecturer, in 2005 I obtained the title of Doctor, with a thesis on the history of Romanian erotic poetry, and in 2007 I obtained the degree of university Associate Professor. As a PhD Associate

Professor, I teach at the Faculty of Letters of "Babeş-Bolyai" University the following disciplines: *Literary Trends and Poetry from 1900 to 1950*; *Literary Prose and Criticism between 1900-1950*; *Romanian Language and Literature* (optional course focused on the "internal" history of Eminescu's work), these three courses being in the Bachelor's Degree program. Also, at the Master's level, I teach the *Types of Alterity in the Romanian Literary Discourse* and *European Cultural Spaces*, these being courses taught partly in English, to be attended also by the foreign master's students, who come to our University through Erasmus-type exchanges. The researches that I have carried out in the sphere of literary history and criticism, of the Romanian literary studies combined with integrative perspectives of the history of literary ideas and with cultural theory, have materialized by publishing numerous articles and studies in journals with a wide scientific visibility (ISI, ERIH, CNCS B), through numerous dictionary articles dedicated to important poetry and prose books in the successive volumes of the monumental *Analytical Dictionary of Romanian Literary Works* (coordinator: Ion Pop), and through three author books, which have both a critical-analytical compound, of applied literary hermeneutics, as well as a relevant dimension for the didactic approach of Romanian literature: *The Textual Faces*, Cluj-Napoca, Limes Ed., 2002 - volume distinguished with The Romanian Writers' Union Award, Cluj Branch, for critical debut; *Eros and Representation. Conventions of Romanian Erotic Poetry*, prefaced by Ion Pop, Piteşti, Paralela Ed. 45, 2005 - volume distinguished with the Prize for Literary Criticism "Ioana Em. Petrescu" of the Writers Union of Romania, Cluj Branch; *The Text in the Mirror. Reflections of the Eminescu's Imaginary*, Cluj-Napoca, Biblioteca Apostrof, 2006.

In recent years, I have also been the author of many studies and co-author of collective volumes, among which two appeared in well-known university publishing houses in Italy: the volume *Poetica dell'immaginario. Imago 2*, coordinator: Gisèle Vanhese, Editorial and Librarian Center, University of Calabria, 2010, and *Identity and Aesthetic Projections in South-Eastern Europe*, in Gisèle Vanhese, Annafrancesca Naccarato (eds.), *Image and Interpretation. Quaderni del LARIR, Collana Immaginario e Retorica*, vol. 1, Soveria Mannelli (Catanzaro), Rubbettino Editore, 2018. Among the collective volumes that co-authored, I mention: *The Critical Spirit of Liviu Petrescu*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2011, *Ion Pop - 70*, coordinator Sanda Cordoş, Paralela 45, Piteşti, 2011, *Chronological Dictionary of the Romanian Novel. 1990-2000*, Buc., Ed. Academiei Române, 2011, *Mircea Muthu. On the horizon of Synthesis*, coordinator Iulian Boldea, Ed. Arhipelag XXI, Târgu-Mureş, 2014, *Caietele Sextil Puşcariu [Sextil Puşcariu's Notebooks]*, volumes I, II and III, Iaşi, University Publishing House „Alexandru Ioan Cuza”, 2015; Cluj-Napoca, Scriptor & Argonaut, 2015

and 2017, *Personalities of Babeş-Bolyai University*. Ioana Em. Petrescu, Cluj-Napoca, University Press Cluj, 2016, *Contributions to the History of Socialist Realism*, coordinator Gheorghe Perian, Cluj-Napoca, Limes, 2017, *Studies of Recent Romanian Literature*, volume III: *The History of Postmodernism through Literary Anthologies*, coordinator Gheorghe Perian, Cluj -Napoca, Limes, 2018. At the same time, I coordinated, along with Ion Pop, the large collective volume *Echinox 50* (coordinators Ion Pop, Călin Teuțișan, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2018), in which I also published a chapter. I have been part of several national research grants between 1998-2004, and I am currently a member of the ROMIMAG -*Encyclopedia of Romanian Imaginary. Historical Heritage and Cultural-Linguistic Identities*, Subprogram 1.2 - Complex Projects Realized in Consortia CDI (PCCDI), PN-III-P! -1.2-PCCDI-2017-0326.

My scientific activity in the humanities field and my publications were rewarded with the following prizes: The Prize of the International Book Fair (Cluj-Napoca, 1992); 1st prize at the National Critical Essay Competition "Mihai Eminescu" (Cluj-Napoca, 1994); 1st prize at the National Critical Essay Contest "Liviu Rebreanu" (Cluj-Napoca, 2002); Prize for Critical Debut in volume of the Writers Union of Romania, Cluj-Napoca Branch (2003); The Prize for Literary Criticism "Ioana Em. Petrescu" of the Writers Union of Romania, Cluj-Napoca Branch (2005); Prize for Criticism "Mircea Zăciu" of the Romanian Writers' Union, Cluj-Napoca Branch (2006); Award for the Contribution to the Institutional Development of "Babeş-Bolyai" University, 2006; Award of Excellence for Scientific Research Groups of "Babeş-Bolyai" University, 2010; Prize for Literary Criticism of the magazine "Mișcarea Literară" (Bistrița, 2012).

Between 1999 and 2003 I was the director of the programme of Romanian Literary Studies Master and Director of the Student Circle of Poetics and Literary Criticism "Ioana Em Petrescu" (1997-2003). I was also director of Socrates studies (student scholarship programs, ECTS equivalents) for the Department of Romanian Literature, Comparative and Literary Theory (1999-2003). Then, between 2005 and 2007, I was the Head of the Department of Romanian Literature, Literary Theory and Ethnology. At the same time, I became Director of the Center for Literary and Encyclopedic Research of the Faculty of Letters in Cluj (recognized as Center of Excellence in the „Babeş-Bolyai” University), center that I coordinate up till now. And in 2013 I was elected Director of the Department of Romanian Literature and Theory of Literature, a position I hold up to this day.

This thesis is divided into sections, with reference to the publications resulting from the doctoral and postdoctoral research. Firstly, the research related to literary texts belonging

to the romantic aesthetic paradigm, to modernism, but also to local neo-modernism and postmodernism, some carried out in the extension of the doctoral research, with emphasis on Eminescu's literary work, the Eminescological criticism and the history of the Romanian post-Eminescian poetry. The main research directions, described in this habilitation thesis as axes of my professional career path, are:

1. Historical-critical view on the imaginary and conventions of Romanian erotic literature
2. Literary fiction, canon and interpretive subject - recontextualizations
3. Eminescian imagination and text strategies
4. Territories of modern and contemporary criticism and theory

The texts that I have inserted aim to highlight my interpretive perspective within the researches of contemporary literary history, theory and literary criticism, as well as the operability of the analytical approach I propose. In connection with these, there is also the didactic activity and the elaboration of courses and seminars with similar themes. The second section is devoted to the plans for the evolution and development of my professional career, with a description of my projects, such as the book in preparation about critics and literary theorists related to the University of Cluj, the study on inter-war novels "of the second shelf", which provide the context of the major, canonical works of the time, and the volume that I already coordinate, *The Dictionary of Romanian Critical Culture*, all of these being complementary to the project of didactic training and research of future PhD students in the field of Philology.